

Sayın Başkan, Değerli Meclis üyeleri, hepinizi şahsım ve Yönetim Kurulu adına saygıyla selamlıyorum.

Değerli meclis üyeleri,

Küresel bazda aşılama birçok ülkede hayat kurtarmaya devam ederken, ekonomilerin yeniden toparlanma sürecine girmesine de önemli katkı sağladı. Ancak; aşılama faaliyetleri artmasına rağmen hala farklı varyantların varlığı küresel ekonomilerde risk algısını azaltmaya yetmedi. Bunun yanısıra, gelişmekte olan ve az gelişmiş ekonomilerde nüfusun büyük bir bölümünün aşılama imkânının kısıtlı olması da küresel ekonomideki zorlu sürecin devam etmesine yol açıyor. Pandeminin ilk dönemlerine göre bir iyileşme olsa da bu sürecin IMF verilerine göre küresel ekonomide 65-70 milyon insanı yoksulluğa iteceği tahmin ediliyor. Diğer yandan bu konjunktürde maliyetler konusunda her geçen gün öngörülebilirlik azalıyor. Özellikle son dönemde gıda, enerji ve lojistik alanlarında maliyet artışı, üretim maliyetlerini ciddi bir biçimde arttırırken, sürdürülebilir büyüme olgusundaki beklentileri olumsuz yönde etkiliyor. Lojistik ve enerji maliyetlerindeki artış, önümüzdeki günlerde, firmaların ya kapasite düşürmelerine ya da kapanma riski ile karşı karşıya kalmalarına neden olabilecektir. Bunlara şimdiden hazırlıklı olmalıyız. Tüm firmalarımızın 2022 projeksiyonlarında sadece finansal anlamda değil, lojistik ve tedarik zinciri açısından da ciddi planlama yapması gerektiğini düşünüyorum.

Değerli Meclis Üyeleri,

Merkez Bankası'nın geçen hafta aldığı faiz indirimi kararının; alışılmış, klişeleşmiş ekonomi görüşlerinin dışında, Türkiye'nin içinde bulunduğu şartlar içinde tartışılması gerektiğini düşünüyorum. Merkez Bankası'nın son dönemde hem ülkemizdeki iç dinamikleri hem de küresel gelişmeleri dikkate alıp daha proaktif bir politika tercihi ortaya koyması büyük önem arz etmektedir. Özellikle tartışılan konu optimum faiz var mı? Sorusudur. Optimum faiz olgusu konusunda İsveçli iktisatçı Wicksell "faiz oranları sektörlerin karlılık oranlarından daha yüksek olmamalı" ifadesini kullanır. İSO 500 karlılık oranlarına baktığımızda bu oran %10-12 seviyesindedir ve %16'lık faiz seviyeleri ise ciddi bir risk algısı olarak karşımızda durmaktadır.

Buraya teorik açıdan bakabiliriz. Fisher paradoksu” da denilen yeni “Neo-Fisher” teorisine göre, uzun dönemde düşük nominal faiz oranı enflasyon beklentisini düşürürken, mevcut enflasyonu da düşürmektedir. Bu teoriye göre, nominal faiz oranının uzun dönemde yüksek tutulması ise enflasyonu yükseltmektedir. Bu teoriyi Thomas Tooke ve Gibson’un ortaya koyduğu yaklaşımlarda desteklemektedir. Hem Fisher hem de Neo-Fisher yaklaşımının tek başına enflasyon ve faiz arasındaki nedensellik ilişkisini açıklamakta yetersiz oldukları tespit edilmiştir. Bundan dolayı faiz politikaları ile ilgili karar alınırken diğer ekonomik değişkenlerin de dikkate alınması gerekmektedir. Küresel bir enflasyon artış eğiliminin söz konusu olduğu bir ortamda, yüksek faiz ile ekonomik faaliyetleri sürdürmenin pek de anlamlı olduğunu düşünmüyorum. Son dönemde reel sektörde desteklerin azalması ve yüksek faiz seviyesi ile likiditeye ulaşma imkânlarının azalması reel sektör açısından önemli bir risk olarak karşımızda durmaktadır. Birçok sektörde son dönemde kaldıraç oranları %250 seviyelerinin üzerine kadar çıktı. Pandemiden daha fazla etkilenen (turizm, otomotiv, inşaat) sektörlerinde kaldıraç oranının %500’ler seviyesine kadar yükselmiş olması borcu olan firmaların bu borçlarını ödemesi bu yüksek faiz oranlarında mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle Merkez Bankamızın son faiz indirimi kararını yerinde buluyor, bunun üretimin devamlılığı açısından önemli olduğunu düşünüyorum. Diğer yandan faiz düşüşünün kredi faizlerine yansıyor yansımayacağı ön plana çıkıyor. Eylül ayı Para Politikası Kurulu toplantısında alınan 100 baz puanlık düşüşün kısmi olarak yansıdığını gördük. Geçen hafta gerçekleşen faiz indiriminin de genele yayılan bir süreçte kredi faizlerine yansımalarını bekliyoruz. Bu anlamda dün kamu bankalarının gerçekleştirdikleri kredi faiz indirimlerini de çok doğru ve olumlu buluyor, diğer özel bankaların da hızla bu adımları atmasını bekliyoruz. Faiz indirimi demek parasal genişleme demektir. Bu parasal genişlemenin üretimi destekleyecek şekilde selektif kredi kanalı ile imalat sanayisine aktarılması önem arz etmektedir. Aksi takdirde tekrar cari açığı arttırıcı bir etki ortaya çıkacaktır.

Değerli Meclis Üyeleri,

Ülkemizde temelde iki soruna odaklanmamız gerekiyor. Birincisi cari açık problemi diğeri ise verimlilik sorunudur. Cari açık ülkeye giren döviz ile çıkan döviz arasındaki farkın bir sonucu olarak karşımıza çıkarken, döviz talebinin döviz arzından yüksek olması borçlanma gereksinimini ortaya çıkartmakta, bu da makroekonomik dengeleri olumsuz yönde etkilemektedir.

Cari açık devletin yarattığı bir açık değildir. Politika tercihi olarak devlet buna katkı sağlayabilir ancak bu açığın ana nedeni bu ülkede yaşayan 84 milyon kişinin yapmış olduğu tüketim tercihlerinin bir sonucudur. Bugün sadece cep telefonu için yılda 4-5 milyar dolar harcama yapıyorsak bunu oturup ciddi ciddi düşünmemiz gerekiyor. Cari açık sorununun çözümü için öncelikle tüketiciler olarak ithal mal düşkünlüğünden kurtulmamız gerekiyor. Diğer yandan cari açığın azalmasında kur seviyesi de önemli bir etken olarak karşımızda durmaktadır. Doğru seviyede kurda sağlanacak istikrar, enflasyon eğilimlerinin düşmesine, ekonomik birimlerin TL'ye karşı güveninin artmasına ve uzun vadeli tasarrufların TL'ye geçmesiyle dış finansman ihtiyacının azalmasına neden olacaktır. Son dönemde faiz indirimleriyle TL'deki değer kaybı, ithal ürün fiyatlarını artırırken, değerli TL nedeniyle daha önce ülkemizde üretilmeyen ürünlerin de artık üretilbilir hale gelmesine katkı sağlayacaktır. Diğer önemli bir sorun ise her alanda yaşadığımız verimlilik sorunudur. Verimlilik konusunu ülke olarak hala tam anlayamadığımızı düşünüyorum. Özellikle sanayideki verimliliği arttırabilmek için kurduğumuz Model fabrikamızda yaptığımız eğitim-dönüş uygulamaları çok önemli sonuçlar ortaya koymuştur. Uygulamalar sonucunda %150 ile %200'leri bulan oranlardaki verimlilik artışları bizleri oldukça şaşırtmıştır. Bir firmada %200 verimlilik artıyorsa demek ki daha önce bu firmanın %200 oranında verimsiz bir şekilde çalıştığı anlamına geliyor. Yani 1 TL'lik yatırım yapmadan, ilave 1 kişi istihdam etmeden aynı sabit maliyetle 100 birim üretirken 300 birim üretime çıkılabiliyorsa, ülkemizde verimliliğin ne kadar çok öncelikle dirilmesi gerektiği apaçık ortadadır.

Sayın Başkan, Değerli Meclis Üyeleri,

Makroekonomik gelişmeler hakkında da kısa bir bilgi vererek konuşmamı sonlandırmak istiyorum. Eylül ayında beklentilerin üzerinde bir enflasyon artışı ortaya çıkarken, enflasyon eğilimlerinde önemli bir sapma ile karşı karşıyayız. Özellikle arz kısıtları, enerji maliyetleri ve talep koşulları dikkate alındığında gelecek aylarda da bu bozulmanın devam edeceği beklentileri artıyor. Bugün sadece bizim değil, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülke ekonomilerinin önemli sorunlarından biri enflasyondur. Merkez bankalarının enflasyonun geçici olduğu öngörüsünden vazgeçerek, kalıcı bir enflasyon beklentisine odaklanması, küresel bir enflasyon eğilimi ile karşı karşıya kaldığımızı gösteriyor. Fiyatlama araçlarının belirli bir süre dengeden uzaklaşmaları ekonomilerin farklı sorunlarla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır.

Enflasyon eğilimlerinin bozulması, ekonomilerde istikrar ortamını bozulmasına ve belirsizlikleri artmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan karar alıcıların karar alma süreçlerinde irrasyonel davranmalarına, bireylerin ve firmaların tasarruf, tüketim, yatırımlarında uzun vadeli karar almalarını olumsuz yönde etkilemektedir. İhracatta ise son dönemde sanayi sektörünün katkısı ile ivmelenme devam ediyor. Daha önce de ifade ettiğim gibi ihracatta rekabet üstünlüğünü sağlayan tek faktör kur artışları değildir. Kur ile bir yere kadar avantaj sağlarken, rekabetçi bir ihracat yapısına kavuşmak için, faktör verimliliği, üretim faktörlerinin kalitesi, doğru ve uygun sanayi politikası, yerli ara ve sermaye malı kullanımı, öngörülebilirlik ve ölçek faktörü gibi unsurlarla ancak gerçek anlamda rekabetçi bir yapıya ulaşılabiliriz. Hep ifade ettiğim gibi ihracat payımızı ve gelirimizi artırmak için yüksek teknoloji ürünlere yönelmeliyiz. Bunu gerçekleştirebilmemiz için firmaların kazanması, AR-GE yatırımlarının artması, etkin bir insan kaynağı planlaması ile işgücü verimliliğinin yükselmesi gerekiyor. İhracatımızın %35'i orta yüksek teknolojili, kalanı ise düşük teknolojili ürünlerden oluşuyor. Her ortamda söylediğim gibi, yüksek teknoloji ihracatının arttırılabilmesi için firmalarımızın büyümesi yani yüksek teknoloji maliyetini karşılayacak güce sahip olması, yani kar etmesi gerekir.

Değerli Meclis Üyeleri,

İki gün sonra Cumhuriyetimizin 98. Yılı'nı hep beraber kutlayacağız. Ülke olarak Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne çok önemli kazanımlar elde ettik, büyük mesafeler kat ettik. 1923 yılında 13 milyon nüfusu ile kişi başına düşen gelir seviyesi 43 dolar olan ekonomimiz, bu gün 84 milyon nüfusla 9 bin dolar seviyesine ulaşmıştır. 1927 yılında 65 bin işletme ve GSYH içerisindeki sanayinin payı %11 iken bugün Türkiye ekonomisi 2 milyon işletme ve sanayideki payı %20 seviyelerine gelmiş, dünyanın en büyük 20. , Avrupa'nın ise 7. büyük ekonomisidir. Cumhuriyetin kurulması ile Osmanlıdan kalan miras, "sanaysiz ve dışa bağımlı" bir ekonomi idi. Cumhuriyetin ilk yıllarında ekonomi politikası iki temel kavrama odaklanmıştı: Tam bağımsızlık ve Millilik. Ekonomik bağımsızlığı sağlamak ve çağdaş bir ulus devleti gerekli kuralları ve kurumlarıyla yapılandırmak, öncelikli amaç olarak benimsenmişti. Evet, hep söyledik söylemeye de devam edeceğiz. Yerlilik ve Millilik.... Kendi kendine yeten ve üreten ekonomi ile sağlanacak tam bağımsız ekonomi, dış güçlerin baskılarını yaptırımlarını bertaraf edecek, bu tehditler sadece laf-ü güzaf olacaktır.

Ülke ekonomisinde dışa bağımlılığı azaltılmasının yolu da yerli üretimden geçmektedir. Ekonomisi kendine yeten ülkelerde olduğu gibi sanayide ileri seviyede bir dönüşüm politikası ortaya koymamız gerekir. Savunma ve havacılık sanayinde yakaladığımız yüksek teknoloji üretim ile dünyada söz sahibi bir ülke haline geldik. 1990'ların başında 1 milyar dolar olan savunma sanayi cirosu bugün 9 milyar dolar seviyelerine yükselmiştir. Bir ülkenin ekonomik açıdan güçlü olması demek temel anlamda sanayisinin güçlü olması demektir. Cumhuriyetimizin 100. Yılına giderken yeni bir büyüme hikâyesi yazmamız gerektiği aşikârdır. Bu hikâyede, ithal ettiğimiz ürünlerin rekabetçi olanlarının yerli üretimini desteklemeli, yüksek teknoloji ve katma değerli ürünler üretmeli ve verimliliği arttırmalıyız. Kaliteli ve sürdürülebilir bir büyümenin imalat sanayisi ile sağlanacağı gerçeğini de unutmamalıyız. Bizler bunların farkında olarak üretiyoruz ve üretmeye de devam edeceğiz. Ekonomik bağımsızlığın üretimle gerçekleşeceğini de biliyoruz. Yerli ve milli ekonomi vurgusunu tekrar tekrar söylemek istiyorum; yerli ve millî ekonomi dışa bağımlılığı minimize edilmiş ekonomidir. Yerli ve milli olabilmenin önemli bir yolunun da, bu ülkenin 84 milyon vatandaşının tüketim tercihleri ile mümkün olacağı unutulmamalıdır.

Sözlerime burada son verirken, Cumhuriyetimizin 98. Yıl dönümünü kutluyor, başta Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları olmak üzere, tüm şehitlerimizi, gazilerimizi ve kahramanlarımızı saygı, minnet ve şükranla anıyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.